THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST Telephones: ADelaide 7424-7425
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates; $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO 25

דער מינימום „ווידוש" איז ניט צופיל

אין דער עפידעמיע פון שניידן שכירות, וועלכע האט זיך פאר־שפרייט אביער'ן גאנצן לאנד, איז די שטאדט טאראנטא געבליבן די איינציגע, וועלכע האט זיך געהאלטן אין די ראמען פון אנשטענדיגקייט.

די פראזווינציעלע רעגיערונג אין אנטאריא האט רעדוצירט די שכירות פון די אנגעשטעלטע. די פעדעראלע רעגיערונג האט אויך געטאן דאס זעלבע, אבער ווען די זאך איז געקומען פאר"ן סיטי קאנסיל אין טאראנטא, האט זיך דער לעצטער אנטזאגט צו רעדוצירן די שכירות פון די שטאד־טישע אנגעשטעלטע.

דער באשלוס איז ווארים אפלאדירט געווארן פון יעדען רעכט־דענקענדען בירגער, ניט אכטענדיג, וואס איינינע דעמאגאגען האבען פרו־בירט אויפהעצען די שכירות פון די שטאדטישע אנגעשטעלטע, פאראורזאכען זיי די בירגער זאגען דארפען צאלען העכערע שטייערען.

אלענפאלס, דער טאראנטער סיטי קאנסיל אלס גאנצער האט געהאנ־דעלט זעהר פארנינפטיג, ווען דער פארשלאג צו שניידען שכירות איז נידערגעשטימט געווארען. יעצט אבער איז אן עהנליכע פראגע ארויפ־געשוואמען און אינזערע כלומרשטע קהל'שע פריינט און פארזארגער, האב־בען ווידער אויפגעהויבען א געשריי.

טאראנטא, אלס שטאדט, האט מיט א קורצער צייט צוריק באשטימט א "עניר ווידוש אפיסער". דאס הייסט, א בעאמטען וועלכער דארף זעהן, אז יעדער שטאדטישער אנגעשטעלטער זאל באקומען א געהאלט געגונענד פאר א לעבען צו מאכען.

דער דאזיגער בעאמטער, דזשיימס וואט, האט אריינגעבראכט א צעטעל פון שכירות, וועלכע זאלען געצאלט ווערען, און די "ארבעטער" האבען אויפגעהויבען א געשריי ביי"ן הימעל. וואס איז דער געשריי?

מר. וואט רעקאמענדירט א מינימום געהאלט פון א לייבארער זאל זיין 26 דאלאר א וואך, בעסער געזאגט, 60 סענט א שטונדע, ביז א מאק־סימום געהאלט פון דעם בעסטען מעכאניק פון 50 דאלאר א וואך, דאס איז פאר אזעלכע, וועלכע ארבייטען אין טונעלען מיט קינסטליכער לופט צו אטמען.

יעדער רעכטדענקענדער מענש וועט צוגעבען, אז אן ארבייטער מיט א פאמיליע מוז, אפילו אין דער היינטיגער צייט, האבען ניט ווייניגער ווי 25 דאלאר א וואך צו לעבען. און ווען מען נעמט נאך אין אכט, אז ער האט ניט קיין פולע 52 וואכען, אין יאר ארבייט, דארף ער צוויי אדער דריי וואכען לעבען מיט די 25 דאלאר.

יעדער איינער וועט אויך צוגעבען, אז אן ארבייטער וועלכער פאר־ברירצט זיך אליין זיין לעבען, דורך ארבייטען אין טונעלען מיט געקינסטעל־טער אריינגעפאמפעטער לופט, איז ווערט מער ווי 50 דאלאר א וואך. וואס־זשע איז דער געשריי?

ווילט זיך פרעגען די שרייער און די גרויסע קהל־פארזארגער, וואל־טען זיי געוואלט ארבייטען פאר 25 דאלאר א וואך מינימום און פאר 50 דאלאר א וואך אין א טונעל אהן ליכט און אהן לופט?

זאלען זיי פריהער אויף זיך אנמעסטען אזא מינימום און אזא מאקסי־מום און דאן זאלען זיי רעדען. פארוואס ווילען זיי ניט ארבייטען פאר דעם מאקסימום, וועלכער ווערט באשטימט פאר מזגעל ארבייטער, אין זייערע שעהנע, ליכטיגע און לופטיגע, מיט זונען שיין אפיסעס, און ווילען נעמען צוויי און דריי מאל אזוי פיעל?

זאלען זיי פריהער אנמעסטען אויף זיך דאס, וואס זיי פרעדיגען.

די פאליציי האט זיך ערשט ארומגעזען

דער פרעזידענט פון פאליציי שעפס אין ניו דזשוירזי סטייט האט אריינגעשיקט א בריעף צו אלע פאליציי שעפס אביער'ן לאנד, אין וועלכען ער זאגט, אז עס איז א שאנדע פאר דער פאליציי אין לאנד דאס, וואס לינדבערג האט זיך געדארפט ווענדען צו דער אונטערוועלט זי זאל אים העל־פען געפינען זיין פארלוירענעם זוהן.

ניט נאר ווייזט עס, שרייבט הערבערט סי. ווילדי, דער פאליציי שעף, אז דער עולם האט ניט קיין צוטרויען צו דער פאליציי און גלויבט ניט אין איר פעהיגקייט צו כאפען פארברעכער. נאר עס גראבט אונטער די באנצע מאראל פון געזעץ און אדנונג. מען מוז גלייך זעהן עפעס וועגען דעם און ראטעווען דעם פרעסטיזש פון דער פאליציי".

די פאליציי האט זיך געכאפט אביסעל צו־שפעט. שוין צוויי וואכען זוי מען האט ארויסגענומען לינדבערג'ס קינד פון שלאף־צימער. די פאליציי פון גאנצען לאנד האט זיך גענומען צו דער ארבייט. אלע וועגען, וועלכע פירען אריין און ארויס פון די פאראייניגטע שטאטען זענען שטריינג באוואכט געווארען. מען האט אפילו שיפען אויפ"ן יאם פון אפגעשטעלט און געזוכט, און דאך האט די פאליציי צוגעגעבען, אז זי האט קיין שפור ניט. זי האט נאך אפילו קיין טעאריע ניט אויסגעארבייט אין באצוג צום גרויזאמען פארברע־כען. ערשט ווען לינדבערג האט זיך געווענדט דירעקט צו דער אונטערוועלט מען זאל אים העלפען געפינען זיין קינד, האט זיך געכאפט די פאליציי, אז איר גאנצע רעפוטאציע שטעהט אין קאן און זי מוז עפעס טאן אום ניט אפ־גשטויינקט צו ווערען פון דער אונטערוועלט.

עס איז דאך ניט נויטיג זיך אריינצולאזען אין קיין פילאזאפישע חקירות וועגען די פאליציי דעפארטמענטס אין די פאראייניגטע שטאטען און זייערע טעטיגקייטען. אויב מען זאל נאר אנגענומען די פאליציי דעפארט־מענטען פון אולבע שטעדט ווי ניו־יארק און שיקאגא, איבערקוקען די רע־קארדס פון דער פארברעכען כוואליע, וועלכע כושעוועט אין די דאזיגע שטעדט, מוז מען קומען צום שלוס, אז לינדבערג איז באגאנגען אן עולה ווען ער האט זיך בכלל געווענדט צו דער פאליציי.

געגנסטעריזם דאמינירט, די פארברעכען כוואליע אין די שטאטען האט זיך נאך מער פארשפרייט זייט עס איז איינגעפירט געווארען פראהיבי־שאן, דער פארבאט אויף שנאפס. ווייסט מען דאך אז קיין רבנים און צדיקים פארנעמען זיך ניט מיט"ן שנאפס האנדעל.

א דאנק דעם שנאפס האנדעל, האבען שמוגלער און געגנסטער אויפ־געבויט א מעכטיגע מלוכה פאר זיך. אין דער דאזיגער אונטערוועלט קע־ניגרייך קען קיינער ניט אריינדרינגען. זיי פירען זייערע אייגענע משפטים. זיי גלייכען אויס זייערע אייגענע סכסוכים. עס איז אויך קיין סוד ניט, אז די פאליציי האט זיך ניט נאר ניט זעהענדיג געמאכט צו דעם שנאפס האנדעל, נאר האט אויך געהאט א האנט אין דעם.

דאס אומגעזעצליך קינד איז אריבערגעוואקסען די פאליציי, און די לעצטע שטעהט מאכטלאז.

די פאליציי האט זיך מעגליך יעצט ארומגעזעהן, אבער עס איז צו־שפעט. זי איז מאכטלאז, זי שטעהט צוגעגאנגען, און קען זיך ניט ריהרען, זי איז אבער אזוי פיעל שולדיג פאר לאזען די אונטערוועלט אויסוואקסען. זי שניידט יעצט דאס, וואס זי האט געזייט.

די אמעריקאנער פאליציי איז יעצט אויסגעזעצט צו שאנד און שפאט פון דער גאנצער וועלט.

עולות

(מעגליכע שמועסען)
פון יצחק.

א סך עולות ווערען היינט באגאנ־גען אין אונזער וועלט דערפאר וואס מענ־שען ווילען ניט אנערקענען דעם פאקט, אז "דאס וואס איז שלעכט פאר דיר, זאלסטו ניט טאן צו דיין חבר". וואלטען מענשען דאס אין זינען געהאט, וואלטען א סך וועניגער קריוועדעס באגאנגען גע־ווארען ווי עס ווערען היינט באגאנגען.

איך זאג עס אנטקעגען אן איבעל, וועלכער הערשט שוין לאנג אין אונזער איינענער קאנאדע, אבער וועלכער האט אנגענומען א העסליכען באראקטער אין פארליף פון די לעצטע יאהרען.

מיט עטליכע טעג צוריק איז אין פיטערבארא, אנטאריא, אפגעהאלטען גע־ווארען א פארזאמלונג פון דעם ברייט־פארצווייגטען אדרעז אין אונזער פראווינץ די "ארענדזשמען".

צווישען די פיעלע רעזאלוציעס וואס זענען ביי דער דאזיגער פארזאמלונג אנ־נענומען געווארען זענען געווען צוויי, וועלכע זענען געווען באזונדערס אויס־שטעהענד. איינע איז געווען א פארדאר־מונגס־רעזאלוציע געגען קאמוניזם און די צווייטע איז געווען א פארדאמונגס־רעזאל־וציע געגען דעם וואס איז פון דער פאליציי.

די פראזווינציעלע פראווינץ קוויעבע פראנצויזיש איז אנגענומען געווארען אין אן אבער דוכט מיר, שטענדיג געווען די ערשטע, צו טרייבען ראסען־פאראורטייל און ראסען־האס געגען א כאדייטענדיגען טייל פון דער באפעלקערונג פון לאנד — די אידען.

און מיט מיין גאנצער סימפאטיע צו דער פראנצויזישער באפעלקערונג אין איהר פראטעסט געגען די "אונטערדריי־קער" פון איהרע מנהגים און שפראך, מוז איך אבער געפינען א פארטיידיגונג פאר די "אונטערדריקער" דורך די מעשים פון די "אונטערדריקטע" גופא, וואס זיי ווערען אן געגען די שוואכערע פון זיך.

עס קאן דאך ניט זיין קיין מעהר לעבעדיגע סיטואציע ווי ווען א שלעגער קומט בעטען רחמנות, ווען ער ווערט גע־שלאגען פון א שטארקערען פון זיך.

נעוויס איז די פארדאמונגס־רעזאל־ציע פון די אנטאריא'ר "ארענדזשניקעס" חלמאי פראנצויזיש ווערט באנוצט אלס אן אונטערריכטס שפראך אין סעפעראטע סקולס פון אנטאריא. א "מיאוס'ע שטו־קעל ארבייט". ניט נאר אזא גלייכבא־רעכטיגטער טייל פון דער קאנאדער באר־פעלקערונג ווי די פראנצויזען, זענען באר־עכטיגט צו דער פרייהייט פון זייער שפראך, נאר יעדער בירגער, אהן אונטער־שיעד פון דאס אדער רעליגיע, איז צו דעם באראכטיגט. אבער דאס וואלטען גע־מעגט וויסען ניט נאר דיר אנטאריא'ר "ארענדזשניקעס", נאר "נעבאך" די גע־קרייזודעטע פראנצויזען פון קוויעבע אויך. זאלען זיי גערענקען אז "דאס וואס איז ניט גוט פאר דיר זאלסטו ניט טאן צו דיין חבר".

מיין לעצטע באגעגעניש מיט מ. לארין

דאס איז געווען סוף לעצטען מערץ. דער לעצטער, ווינטער אין רוסלאנד איז געווען זעהר א שווערער; אין מאסקווע האבען אנגעהאלטען ביטערע פרעסט אומ־אויפהערליך פאר גאנצע 4 חדשים. אלע שויבען און פענסטער זיינען געווען אזוי ווי מיט בעלמעס פארצויגען — כסדר באר־דעקט מיט א דיקען סלאי אייז; א בלענ־דענדע זון האט שארף געלויכטען, אבער ניט געווארימט. ערשט אין די גאר לעצטע טעג פון חודש מערץ האט זיך דער בלענ־דענדער שניי אונטערגעגעבען אונטער די שארפע שטראהלען פון דער זון און האט אנגעהויבען מייען צו ביסלאך און פאר־לירען זיין שטעכעדיגע וויישקייט. אין די ערטער אבער וואו די זון איז ניט צוגעקו־מען, אין שמאלע געסלאך און אונטער דעם שאטען פון הויכע געביידען, איז דער שניי געבליבען אומבאריהרט אין זיין קריסטאלענער קלאהרקייט און האט שטארק געסקריפעט אונטער די פיס.

צו דער צייט בין איך שוין געהאט געווען אין מאסקווע גאנצע 2 חדשים. מיינע פארהאנדלונגען מיט"ן "קאמזעט" וועגען דער הילפס־ארבייט פון דעם לאנ־דאנער הילפס פארבאנד האבען זיך גע־צויגען זעהר לאנגזאם. די סיבה דערפון איז געווען, וואס דער הויפט פון "קאמ־זעט", חבר א. מערעזשין, האט געמוזט פארלאזען מאסקווע באלד נאך אונזערע ערשטע פאר געשפרעכען. אויף מערע־זשינס ארט איז פארבליבען די באוועגונג כ'צענקא, א זעהר סימפאטישע קריסטלי־כע פרוי, וועלכער האט זיך אבער וועניג וואס ארויעגטירט אין דעם ענין פון אויס־לענדישע הילף פאר אידען און וועגען "קאמזעט" אריבער בכלל.

דער סעקרעטאר ווידער פון קאמזעט איז געווען כאווער קאנטאר, א איד פון קליינעם וואוקס מיט זעהר שווארצע האר און זעהר בלויע, עטוואס גרינליכע אויגען.

כאווער קאנטאר האט זיך צו מיר באר־צויגען זעהר העפליך און זעהר קארעקט נאר מושווה ווערען וועגען א פלאן פון ארבייט האבען מיר ניט געקענט: ח. קאנטאר האט פארלאנגט, אז דאס גאנצע געלט פון פארבאנד — 100 טויזענט דאל־לאר א יאהר — זאל געהן פאר אידישער קאלאניזאציע צוועקען, בעת איך האב פארלאנגט לויט די אינסטרוקציעס פון פארבאנד, אז דאס געלט זאל געהן הויפט־זעכליך פאר אינדוסטריעלער און באלדי־גער הילף פאר די אידען אין די שטעדט־לאך.

בכו, האב איך באשלאסען, צו זעהן מיט די גרעסערע פערזענליכקייטען, מיט די העכערע רעגיערונגס מענשען, וועגען דעם ענין און דער ערשטער איז איך דעם פרישען קבר פון דעם באריהמטען אידישען טויער אין סאוויעט רוסלאנד

(ספעציעל צום "אידישען זשורנאל" פון אונזער לאנדאנער קארעספאנדענט)

ש. קאלדאווסקי

מיר איינגעפאלען צו זעהן זיך מיט מ. לארין.

האב איך איהם גלייך אנגעשריבען א בריוועל, כך וכך, אז איך וויל זיך מיט איהם אדורכשמועסען.

דאס בריוועל האב איך אפגעשיקט מיט א ספעציעלען שליח און דער זעלבער־גער שליח האט מיר טאקע באלד גע־בראכט דעם ענטפער, אז איך קען גלייך קומען זעהען זיך מיט איהם.

לארין האט פארנומען צוויי חדרים אין דעם באריהמטען האטעל מעטראפאל אין מאסקווע.

ניט דער אמאל רייכער און גלענ־צענדיגער האטעל מעטראפאל און ניט מאסקווע האבען דעם טאג אויסגעקוקט איבערגעגעם ריין אין זויבער. די זון האט דעם טאג א וואהרים געטאן, דער שניי און אייז אין די מאסקווער גאסען האט אנגע־הויבען טיין און האט אנגעמאכט אן בלאנ־טע סכנות נפשות.

איך האב אנגעקלאפט אין טיר, דער־הערט לארינ'ס קול "וואידיטיע!" און בין אריין.

דאס ערשטע בין איך איבעראראשט געווארען פון דער אידעאלער ריינליכקייט וואס האט נעהערשט אין דעם ציטער און די שטרענגע ארדנונג.

דעם אמת געזאגט האב איך זיך שוין געהאט פארבענקט נאך אביסעל ריינליכ־קייט, וואהרנט מיט דעם גאנצען גוואלדי־גען פארשריט וואס רוסלאנד האט גע־מאכט אויף אלע געביטען אין די לעצטע יאהרען האט זי אבער אין דעם זין פון ריינליכקייט זעהר וועניג פארגעשריטן...

לארין אליין איז געווען אנגעטאן אין א שניי־ווייסער העמד אונטערגעגעבראכטלט מיט א שמאל קאווקאזער פאסיק. דאס העמד איז געווען אויסגעגייט ביי די ברעב־גען מיט א זעהר אידעלען אויזאר, מיט א שטעהענדיג קאלבערעל און הויך פארשפ־לעט אויפ'ן האלז אויף דער זייט.

לארין איז געווען א קריפעל. דער רעכטער האלבער קערפער איז ביי איהם געווען טייל־ווייס פארארלוירן; דער רעכ־טען פוס האט ער נאכגעשלעפט. די האנט איז געווען אויסגעגרעבען און איז ארונ־טערגעהאנגען פון גלעלנק אזוי געבעבריג אן לעבען, און די פינגער פון דער האנט זיינען אלע געווען אויסגעדרעהט און פארשידענע פארמען.

איך דער רעכטער טייל פון זיין פנים איז געווען צוקריפעלט: בלויז א העלפט פון זיין מויל האט פונקציאנירט און דאס אנדערע העלפט איז געווען אויסגעקרימט און האט זיך ניט באוועגט; דאס רעכטע אויג האט געקוקט שטארק מיט א באזונ־דער פייערעל.

און אט מיט דעם אויסזעהן האט לארין דאך געמאכט דעם איינדרוק פון דער ערשטער מינוט פון א מענשען פול מיט לעבען און ענערגיע "פון א גרויסער גייסטיגער קראפט, פון איינעם, און וועל־כען גרויסער אידעאליזם און וועלטליכע פראקטישקייט, רעאליזם, זיינען פארקער־פערט צוזאמען. געשריבען האט ער גאנד מיט זיין רעכטער, צערקריפעלטער האנט; אריינלעגענדיג דעם בליישיפס מיט זיין לינקער האנט אין דער רעכטער, און האל־טענדיג עס מיט אלע פינגער, האט ער ארויסגעבראכט שטארקע, קלארע פערעל־ריגע אותיות, ווי נאר מענשען מיט גאר פעסטע כאראקטערען קענען שרייבען.

די ערשטע פאר מינוטען איז ניט געווען זעהר אנגענעהם צו הערען איהם רעדען מיט זיין האלבען מויל. נאר די קלאהרקייט פון זיינע געדאנקען, די אייר־זערגע לאנגע פון זייערע אויגען און דער פעסטער טאן, האבען אויף באלד געמאכט פארגע־סען פון זיין פיזישען פעלער.

לארינ'ס אמת'ער נאמען איז געווען מיכאל לוריע. זיין פאטער, זיידע און אל־טער זייהע זיינען געווען גרויסע רבנים און למדנים. אין דער רעוואלוציאנערע צייטען איז מיכאל לוריע אינגאנצען אסי־מילירט געווארען און איז אינגאנצען גע־ווארען "א לארין".

לארין איז זיינע אלע יאהרען געווען א מענשעוויק און האט זיך אנגעשלאסען אין דער קאמוניסטישער פארטיי ערשט נאך דער פעברואר רעוואלוציע אין יאהר 1917.

אין די יאהרען 1924־1925, בעת עס האט זיך אנגעהויבען די באוועגונג אין רוסלאנד צו באזעצען אידען אויף לאנד, האט זיך לארין אריינגעוואהרפען אין דער ארבייט בלב ונפש, און ערשט דאן האט לארין זיך צוריק געפונען: זייענדיג אן אינטערנאציאנאליסט און פולסטען זין פון וואהרט האט לארין אין די לעצטע 7־8 יאהר געווזט קודם כל געזונט צו מאכען זיין איינגענע נאציע פון וועלכער שטאמט, די אידישע, און מאכען פון א פאלק פון ארבייט, פון אגריקולטו און אינדוסטריעלע ארבייטער, אנש בלויז קאפ מענשען, און דערביי האט גראד ארויסגעוויזען אזא מין "איס־נאציאנאליזם", וועלכער האט אין געז־פאלען גאר ניט געשמעקט דער יעווי־ציע (ע"ה), דיאזוי גערופענע פארשט פון אידישען פאלק אין רוסלאנד.

א גרויסער עקאנאמיסט, מיט א סער בילדונג און א קלאהרען קאפ לארין אפטמאל ניט געקענט פארטו־די מלמדישע "וויכארקעס" פון מאנכ־די פיהרער פון דער געוועזענער "יעווי־ציע" און נאכדעם דער קאמזעט. האט געפעהלט די מידה פון פשו־מיט'ן גראבען פינגער וואס די מעהו־פון קאמזעט האבען באזעסען. ער אי־גענאנגען צו אן ענין פראסט אם פ־אהן הינטער פיסלאך און האט פיינ־האט פשט'לאך.

אזוי האט ער זיך איינמאל אוי־דריקט אין א רעדע מיט אזא מין אפא־אויפ'ן חשבון פון די יעווסעקען: "־ לינקער האנט אין דער רעכטער, און האל־טענדיג עס מיט אלע פינגער, און דער פעסטער טאן, האבען אויך באלד געמאכט פארגע־סען פון זיין פיזישען פעלער.

לארינ'ס אמת'ער נאמען איז געווען מיכאל לוריע. זיין פאטער, זיידע און אל־טער זייהע זיינען געווען גרויסע רבנים און למדנים. אין דער רעוואלוציאנערע צייטען איז מיכאל לוריע אינגאנצען אסי־מילירט געווארען און איז אינגאנצען גע־ווארען "א לארין".

לארין איז זיינע אלע יאהרען געווען א מענשעוויק און האט זיך אנגעשלאסען אין דער קאמוניסטישער פארטיי ערשט נאך דער פעברואר רעוואלוציע אין יאהר 1917.

אין די יאהרען 1924־1925, בעת עס האט זיך אנגעהויבען די באוועגונג אין רוסלאנד צו באזעצען אידען אויף לאנד, האט זיך לארין אריינגעוואהרפען אין דער ארבייט בלב ונפש, און ערשט דאן האט לארין זיך צוריק געפונען: זייענדיג אן אינטערנאציאנאליסט און פולסטען זין פון וואהרט האט לארין אין די לעצטע 7־8 יאהר געווזט קודם כל געזונט צו מאכען

קאלאניזאציאנס אידישען

צוויי טעג ביי דער קהלה־וועד אונטערזוכונג

פון א בעאבאכטער

די צוויי טעג, וועלכע ריכטער טייט־לער האט פארבראכט אין דער אונטערזו־כונג וועגען דער מחלוקה צווישען וועד העיר און דער קהלה, האבען ארויסגע־בראכט ניט מעהר ווי קאמיזם, און אויב מען וויל זאגען, גרוים עס האראצות. דאס וואלט געווען דער סך הכל פון דעם, וואס עס איז פארגעקומען אין געריכט, ווייל איינינג מענשען, וועלכע זענען גאנץ ווייט פון צו וויסען אידישע דינים, האבען זיך פארמאסטען ווי אויטאריטעטען צו דער־קלערען פאר"ן קריסטליכען ריכטער און ניט־אידישע ארווקאטען, אידישע דינים און מנהגים אין באצוג צו בשר כשר.

אמשטארקסטען האט זיך ביי דער אונטערזוכונג ארויסגעוויזען די אידישע הילפלאזיקייט.

ריכטער טייטלער איז באאויפטראגט געווארען פון סיטי קאנסיל אונטערצוזו־כען די מחלוקה, ווייל צוליעב דעם ליידט די שטאדטישע שלאכט־הויז און פארלירט געלט. דער באשלוס פון סיטי קאנסיל איז אנגענומען געווארען נאכדעם ווי איי־ניגע אידישע בוטשערס האבען אין גע־שוואוירענע אפידייוויטס, אנגעוויזען, אז א צאל אידישע בוטשערס האבען געגריג־דעט אן אסאסיאיישאן, און אז די דאזיגע אסאסיאיישאן האט געשלאסען איין האנט מיט דער קהלה און די קהלה שוחטים, און אז אויב א בוטשער האט ניט געוואלט באלאנגען צו דער אסאסיאיישאן, האט מען ניט נאר ניט געשאכטען פאר איהם, נאר מען האט איהם אפילו קיין פלייש ניט געוואלט פארקויפען.

ווען דער ריכטער האט אנגעהויבען צו אונטערזוכען די דאזיגע קלאגען, איז ער גאנץ נאטירליך אריינגעשלעפט גע־ווארען אין דער פראגע פון בשר כשר, ווען עס מיינט אזעלכעס און וואס עס איז נויטיג צו מאכען פון איינפאכע פלייש בשר כשר. דאס האט ארויפגעבראכט אזעלכע פראגען ווי שוחטים, משגיחים און רבנים, טריפה, כשר, נבלה און נאך אזעלכע הארבע ווערטער, מיט וועלכע די גוים ווערען זיך, אדער האלטען ווי א חייסען ביסען אין מויל, וועלכען מען קען אזוי שנעל ניט ארונטערשלינגען און עס איז גוט שעהן פון מויל ארויסצואוואר־פען.

גארדאן וואלדראן, קיי. סי., וועלכער פארטרעט ביי דער אונטערזוכונג דעם וועד העיר, האט זיך אפילו פארמאסטען מיט"ן ריכטער אין האט ארגומענטירט, אז די פונקציע פון געריכט איז בלויז צו אונטערזוכען אויב עס הערשט א פאר־שווערונג פון דער קהלה מיט די שוחטים צוזאמען מיט די בוטשערס, ניט צוצולאל־זען קיין אונאבהיינינג צו שעכטען אין דער שטאדטישער שלאכט־הויז. דער ריכטער אבער האט דערקלערהט, אז אום עך זאל האבען א באגריף וועגען וואס עס האנדעלט זיך, מוז ער דאך וויסען, וואס כשר און טריף איז. ער מוז דאך וויסען צוליעב וואס די דאזיגע מענשען אמפע־רען זיך. ווען איז פלייש כשר און ווען איז עס טריף. ווען קען מאכען כשר פלייש און ווער ניט, ביי וועמען איז דיי העכט ליגט די בשרות?

א דאנק דער דאזיגער אנטשיידונג פונ'ם־ריכטער, גלייך דעם דעם ערשטען טאג, האט זיך די אונטערזוכונג פארנו־מען אין דער דאזיגער ריכטונג. מען האט זיך אנגעהויבען צו אמפערען וועגען לונג און לעבערס, וועגען קישקעס און מילצען, וועגען ריפען און זאדערפלייש. מען האט גענוי גערארפט צוקייען דעם ענין פאר־וואס אידען עסען ניט קיין זאדערפלייש, פארוואס דארף מען אפניסען פלייש וועל־כעס איז עלטער ווי דריי טעג. און נעה־מ'גדיג אין אכט, אז די מעהרסטע ערות וועלכע ווערען ארויסגערופען זענען איינ־דרוק.

וואלטען זיך די אנקלעגער באנוצט מיט הערצעהלען וואס זיי וויסען וועגען דער סענטראל בוטשערס אסאסיאיישאן, און וועגען דעם, ווי זיי זאגען, אז מען האט זיי געוואלט אריינגאנגען, און דער אופן ווי אזוי די גוים האבען ארויסגערעדט די אידישע ווערטער און אידיאמען, האט גע־קיצעלט. מען האט זיך ניט געקענט איינהאלטען פון לאכען.

דאס געריכט־צימער איז אין די צוויי טעג געווען געפאלט מיט פארינטערע־סירטע, הויפטזעכליך בוטשערס, אדער נאט ליידיג־געהער, וועלכע האבען ניט וואס צו טאן אז זעהן און זענען בעלנים צו זעהן אויער בייבעל", "אקארדינג טו אונ־ליזדשיען", דאן קומט ארויס א ט־קאמעדיע.

קוים דערט מען שוין וועגען א אין א גענעראלער פארמע, רעדען אי־ארוואקאטען אין דעם זעלבען טאן, ווען זיי רעדען צו אן ערות, רעדט "איהר אידען".

דער ריכטער הערט ניט אויס בעטען יעדען ערות ער זאל רעדען צו זאך און ענטפערען אויף פראגען.

עטליכע ערות האבען דאס געטאן. ד בעריגע הערען זיך אין גאנצען ניט וואס מען פרעגט זיי, נאר מען רעדט זאגטס, וואס עס קומט אויפ'ן צונג, דאס איז דאך שוין א כלל. אז מען אהן א טאלק, רעדט מען זיך ארויס ריישקייטען, פון וועלכע מען מוז לאז ניט איין מאל האט דער ריכטע בעטען יעדען ערות ניט רעדען צו און זיך האלטען ביי די פראגען פונקט. דינסטאג איז דער ריכטער א פון געדולד און געפרעגט איינעם פ ערות:

"קען א איד רעדען געלאסען רוהיג?"

דער ערות האט זיך ניט גענ־וואהנהערט, ווי קומט עס, אז אזא מענ־פארגעזעצט צו כאפען ווי "אשרי" דער ריכטער האט איהם געבעטען ר געלאסענער, זיך ניט "קאכען", א דער זאך. ווען דאס האט אויך ניט האלטען, האט דער ריכטער איהם ז טען צו שלאגען זיך קאפ אין ד אפשר וועט דאס העלפען.

דאס איז געווען די אטמאספער נאכבאנאנד. די בעריכט צוויי טעג ציתונג, כמעט ד איינגעלאך און שטענדיגען מ נישע מעד אלעמען. עס באקומט זיך איינדרוק, אז דער גאנצער ענין איז

אזוי, למשל, האלט איין אידע ישוואוועד, א דארינקער, מיט בליכ־דע אויינגעלאך און שטענדיגען מ פעל שמייכעלע אויפ'ן פנים, אין ארומלויפען פון איין ערות צום צווי פון איין לאיער צום צווייטען און ד אין איינראמען סודות אין די אוי־

(פארזעצונג אויף פייבזש 2)